

Nr 202

Av herr Larsson i Hedenäset m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts framställning om anslag till Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.

(Lika lydande med motion nr 173 i Första kammaren)

I statsverkspropositionen 1965, bilaga 10 punkt D 18, framlägges förslag om Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.

Det förslag som framlägges innebär en nedprutning av förevarande anslag med 75 000 till 225 000 kronor. Som motivering härför anföres, att det bidrag som tidigare utgått av detta anslag till Tornedalens bibliotek i fortsättningen kan bestridas ur anslaget Bidrag till folkbibliotek.

Givetvis är det utan betydelse av vilket anslag biblioteksverksamheten i bygden i fråga får sitt stöd. En förutsättning är dock att någon försämring av det totala stödet ej sker. Någon möjlighet att bedöma hur härvidlag kommer att bli föreligger ej för dagen. Under punkt B 64 har nämligen departementschefen meddelat sig ha för avsikt att i en särskild proposition föreslå nya bestämmelser för statsbidrag till folkbibliotek. Huruvida dessa då kommer att vara så utformade att de medger ett fortsatt särskilt stöd till biblioteksverksamheten i Tornedalen är givetvis ej nu bekant. Så länge så är förhållandet synes det även riktigt att tidigare praxis tillämpas. Av denna anledning framstår det som riktigt att förevarande anslag bestämmas till oförändrat belopp.

Skolöverstyrelsen har i sin framställning förutsatt att till lekskolekurser och finnbygdsstipendier samt till bygdekursverksamheten skall i förändrad utsträckning utgå bidrag av förevarande anslag.

Beträffande övriga ändamål, vilka traditionellt tillgodosetts ur förevarande anslag, ifrågasätter överstyrelsen en omdisponering av resurser så att inom en oförändrad anslagsram ökade anslag skall kunna utgå till bl. a. inköp av sådan undervisningsmateriel som är speciellt avsedd för undervisningen i svenska för elever med finska som modersmål. Departementschefen föreslår, anmärkningsvärt nog, med anledning därav att skolöverstyrelsen ges i uppdrag att överväga om detta anslag i fortsättningen är behövt.

Det må konstateras att undervisningen i gränstrakterna mot Finland är förenad med en särskild problematik. För belysande härav må följande anföras ur länskolnämndens i Norrbottens län berättelse för läsåret 1963/64:

Finskan är alltjämt det spontant talade vardagsspråket i de flesta hemmen i de tio svenska kommunerna utefter gränsen mot Finland liksom i landsbygdsdelarna av Kiruna och Gällivare kommuner. Antalet elever inom dessa områden är ungefär 8 000 i de obligatoriska skolorna. Frågan om det finska språkets effekt på undervisningsresultaten är icke vetenskapligt klarlagd. En rapport från pedagogisk-psykologiska institutionen vid lärarhögskolan i Stockholm (nr 6/1963) redovisar genomsnittligt lägre resultat i standardproven i svenska, engelska och matematik för elever i årskurs 6 i Tornedalen jämförda med riksrepresentativa elevgrupper. Länsskolnämnden finner denna oroande rapport överensstämma med nämndens egna erfarenheter. Huvudorsaken till de genomsnittligt sämre studieresultaten är med en viss självklarhet att finna i språksituationen i gränsbygden. Svenskan har dessutom blivit mer avgörande än tidigare för ungdomarnas framtid, eftersom situationen på arbetsmarknaden tvingar många att flytta till sydligare delar av landet. Det är enligt länsskolnämndens mening ett berättigat krav hos människorna i gränsbygden att undervisningsresultatet i alla ämnen skall bli lika gott i Tornedalen som i övriga delar av landet. Bristfälliga kunskaper i svenska slår uppenbarligen igenom på ett olyckligt sätt i undervisningsresultaten i ett flertal andra ämnen. Hela situationen innebär en uppfordran till lokala och regionala skolmyndigheter att försöka finna förbättrade metoder och hjälpmedel för att öka elevernas säkerhet i ämnet.

Till detta auktoritativa uttalande om behovet av särskilda åtgärder för undervisningen i denna del av landet må läggas det förhållandet att flertalet kommuner i det aktuella området är synnerligen skattetyngda. Möjligheterna att med kommunala medel åstadkomma vad som för de ungas undervisning skulle behövas är därför synnerligen begränsade. Härav följer även att i stället för ett upphörande av denna bidragsverksamhet skulle en förstärkning av densamma vara behövlig. Som särskilt angelägna framstår därvid bl. a. följande ändamål.

De lekskolekurser som anordnats för barn i förskoleåldern har visat sig vara synnerligen värdefulla. Det borde övervägas om ej en utveckling av verksamheten borde ske så, att kurserna omfattar längre tidrymd för att de därmed må ge de unga större färdigheter i svenska. En förstärkning av statsbidraget till denna verksamhet borde därför övervägas.

De s. k. finnbygdsstipendierna till lärarkandidater som avser att tillträda lärartjänst i Tornedalen är ett instrument för avhjälpande av lärarbristen i denna bygd. Då undervisningsarbetet i dessa bygder är förenat med särskilda svårigheter är det synnerligen angeläget att få tillräckligt antal kompetenta och intresserade lärare. Ur dessa synpunkter vore det önskvärt med en förhöjning av såväl antalet stipendier som stipendiebeloppen.

På det audiovisuella området har under senare tid tillkommit hjälpmedel i skolarbetet som kan beräknas bli av stort värde vid språkundervisning över huvud taget och vid undervisningen i svenska för finstalande barn i synnerhet. Viss försöksverksamhet på detta område och utarbetande av språkövningsmateriel har påbörjats. Det framstår som angeläget att denna

verksamhet ytterligare utvecklas och fullföljes. En förutsättning för att så skall kunna ske synes vara att särskilt stöd kan utgå.

Den av departementschefen förordade utredningen synes oss därför böra få till uppgift att överväga vad som kan och bör göras för att underlätta och förbättra undervisningen i rikets nordligaste gränssorter. Härvid synes oss de synpunkter som ovan anförts böra beaktas.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av statsverkspropositionen 1965, bilaga 10 punkt D 18 måtte besluta att till grundskolor m. m.: *Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränssorter m. m.* under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1965/66 anvisa ett anslag av 300 000 kronor samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad ovan anförts om utredning beträffande förevarande anslag i fortsättningen.

Stockholm den 26 januari 1965

Harald Larsson

Annie Jäderberg

Ragnar Lassinantti

i Hedenäset

Per Petersson

Bertil Öhwall